

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРИЧНА УРБАНІСТИКА

Освітньо-наукова програма «Історія та археологія»

Рівень вищої освіти третій («Доктор філософії»)

Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність 032 «Історія та археологія»

Кропивницький – 2022

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до дисципліни
3. Мета і завдання дисципліни
4. Формат дисципліни
5. Програмні результати навчання
6. Обсяг дисципліни
7. Ознаки дисципліни
8. Пререквізити
9. Технічне й програмне забезпечення /обладнання
10. Політика курсу
11. Навчально-методична карта дисципліни
12. Система оцінювання та вимоги
13. Рекомендовані джерела інформації

1. Загальна інформація

Назва курсу	Історична урбаністика
Викладач	Бондаренко Олександр Володимирович, доктор історичних наук, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Профайл викладача	https://orcid.org/0000-0001-8582-513X ; https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=uk&user=GXmP1sMAAAAJ https://publons.com ResearcherID ABD-2888-2020
Контактний телефон	0666492451
Е-пошта	o.v.bondarenko.un@gmail.com
Консультації	<i>очні</i> – відповідно до затвердженого графіку консультацій; <i>онлайн</i> – е-листування, у месенджері (Facebook-Messenger), вебінари на платформі Zoom (за запитом здобувача)
Система дистанційного навчання	http://moodlenew.1gb.ua/

2. Анотація до дисципліни

Дисципліна «Історична урбаністика» належить до нормативних навчальних дисциплін і є галуззю соціогуманітарного знання, яка вивчає історію міст, їх розміщення, історію міського господарства, самоврядування, принципи містобудування тощо. Історична урбаністика прагне до аналізу міста в його цілісності – як специфічного соціокультурного феномена із власними фазами розвитку, в широкому політичному й ідеологічному контексті. Вона знайомить майбутніх педагогів-науковців із джерелами цього наукового напрямку, становленням його інформаційної системи та інфраструктури, науковими школами; мобілізує дослідницький потенціал на розроблення урбаністичних досліджень: покликана сприяти з'ясуванню проблематики в сучасних історичних дослідженнях актуальних проблем суспільного життя України й світової спільноти; забезпечити засвоєння здобувачами провідних ідей, концепцій у дослідженнях ключових проблем урбаністики; сприяти формуванню в них високої професійної культури, наукового світогляду та стилю мислення.

3. Мета і завдання дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Історична урбаністика» – формування теоретичних знань і компетенцій стосовно загальних історичних тенденції, закономірностей, характерних і специфічних рис розвитку міст нашої держави як унікального історико-культурного феномену. Вивчення конкретних аспектів історичної урбаністики допоможе краще зрозуміти сучасні проблеми міст, прогнозувати та пропонувати шляхи їх вирішення, забезпечити процес професійної та практичної підготовки здобувачів наукового ступеня доктора філософії до наукової діяльності, сприяти формуванню професійно-педагогічної компетентності аспірантів, їхньої професійної та загальної культури, розвитку науково-дослідницьких умінь.

Основними завданнями курсу є вивчення теоретичних проблем сучасної української історичної урбаністики; формування знань про генезу міст, їхню хронологічну, просторову, етнічну специфіку, місто як соціальний організм, розвиток та особливості українських міст.

Завдання:

формування компетентностей (ІК – інтегральної, ЗК – загальних, СК – спеціальних):

ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері історії та археології, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

ЗК 7. Здатність до спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань та видів економічної діяльності).

СК 01. Здатність до розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності в галузі історичної науки.

СК 02. Здатність обирати найбільш релевантні, передові концепції, методи, методики та підходи в проведенні досліджень в галузі історії та археології.

СК 03. Здатність розробляти та здійснювати власні науково-дослідні проекти у сфері економічних аспектів історичного розвитку, які дають змогу розв'язувати значущі наукові та соціокультурні проблеми, сприятимуть переосмисленню існуючого або створенню нового знання.

СК 05. Здатність до продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності.

СК 07. Здатність визначати концептуальні аспекти дослідження сутності економічних процесів в історичному розвитку.

4. Формат дисципліни

Для денної форми навчання викладання курсу передбачає для засвоєння дисципліни традиційні лекційні заняття із застосуванням електронних презентацій, поєднуючи із практичними роботами; формат очний (offline / Face to face).

Для заочної форми навчання – час сесії формат очний (offline / Face to face), у міжсесійний період – дистанційний (online).

5. Програмні результати навчання

ПРН 05. Виокремлювати нерозв'язані проблеми й прогалини в історіографічному масиві.

ПРН 06. Демонструвати здатність до використання сучасних методів пошуку, збору й оброблення інформації, аналізу та класифікації сукупності різновидових історичних джерел, достатніх для здійснення наукового дослідження.

ПРН 07. Продукувати нові ідеї щодо розв'язання комплексних проблем у галузі професійної дослідницько-інноваційної діяльності.

ПРН 09. Здійснювати наукове дослідження у формі дисертаційної роботи на засадах критичного аналізу джерел та синтезу наукових

нових знань і узагальнень із забезпеченням її необхідним науково-довідковим апаратом для розв'язання важливої задачі в галузі історії та археології.

ПРН 11. Застосовувати сучасні теоретичні та методологічні досягнення історичної науки, методи та інструменти наукової та педагогічної діяльності за фахом.

ПРН 12. Застосовувати вміння працювати в міжнародному контексті та здійснювати спільні проекти у галузі історичної науки з європейськими та євроатлантичними інституціями.

6. Обсяг дисципліни

Вид роботи	Кількість годин
Лекції	26
Практичні заняття	26
Самостійна робота	68
Разом	120

7. Ознаки дисципліни

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Кількість кредитів / годин	Вид підсумкового контролю	Нормативна / вибіркова
2021/2022	1	2	4/120	залік	нормативна

8. Пререквізити

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Історична урбаністика» аспірантами зі спеціальності 032 «Історія та археологія» є знання з історії України, всесвітньої історії, історії української культури, спеціальних історичних дисциплін, набутих на бакалаврському та магістерському рівнях вищої освіти та в першому семестрі програми підготовки докторів філософії з таких дисциплін: «Філософія науки», «Економічні аспекти історії України», «Сучасна українська історіографія».

9. Технічне й програмне забезпечення / обладнання

Для викладання дисципліни «Історична урбаністика» застосовується матеріально-технічна база кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи: мультимедійні засоби, комп'ютерні лабораторії, персональні комп'ютери, локальна комп'ютерна мережа, програмне забезпечення, вільний доступ до Інтернету, відкрита бездротова мережа Wi-Fi.

10. Політика курсу

Організація освітнього процесу. Викладач і здобувачі повинні дотримуватися вимог Положення про організацію освітнього процесу ЦНТУ (http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf), Положення про навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком освітнього процесу (<http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/indiplan.pdf>), Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ (<http://www.kntu.kr.ua/doc/dobro.pdf>), Положення про дотримання академічної доброчесності НПП та здобувачами вищої освіти (<http://www.kntu.kr.ua/doc/pol-dobro.pdf>), «Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у ЦНТУ» (http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/polozh_system_yakosti.pdf), інших нормативних актів університету)

Академічна доброчесність. Очікується, що здобувачі дотримуватимуться Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ, усвідомлюючи наслідки його порушення.

Відвідування занять. Відвідання занять є важливим складником навчання. Очікується, що здобувачі братимуть активну участь у лекційних і практичних заняттях курсу. Пропущені заняття повинні бути відпрацьовані не пізніше, ніж за тиждень до екзаменаційно-залікової сесії.

Поведінка на заняттях. Недопустимими є списування, плагіат, несвоєчасне виконання завдань та самостійної роботи, пасивність під час занять.

11. Навчально-методична карта дисципліни

Тема	Кількість год.		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Тема 1. Історична урбаністика як дослідницький напрямок. Теоретико-методологічні засади історичної урбаністики. 1. Мета та завдання курсу. Предмет і об'єкт дослідження історичної урбаністики. 2. Зародження та розвиток історичної урбаністики. 3. Становлення вітчизняної школи урбаністичних досліджень.	5	5	12
Тема 2. Термінологічний інструментарій історичної урбаністики. 1. Ключове поняття урбаністики – «місто». 2. Типологія українських міст	5	5	12
Тема 3. Становлення і розвиток знань про міста наприкінці ХУІІІ – на початку ХХ ст. 1. Нагромадження наукових знань про міста, витоки краєзнавчих пошуків 2. Університетські центри, їх роль у створенні концептуальних основ української урбаністики	4	4	11

Тема 4. Модерне місто як об'єкт дослідження 1. Модерне міст та його ознаки. 2. Світові тенденції урбанізації у XIX ст. 3. Специфіка української модернізації.	4	4	11
Тема 5. Правове становище містян у XVIII – на початку XX ст. 1. Соціальна структура міста. 2. Купецтво та міщанство – основні міські верстви.	4	4	11
Тема 6. Міське середовище і міська культура 1. Урбанізм як спосіб життя. 2. Міські субкультури та перспективи їхнього вивчення.	4	4	11
Разом	26	26	68

12. Система оцінювання та вимоги

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ (http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf) с. 28-36).

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти під час вивчення дисципліни «Історична урбаністика»

Поточний контроль та самостійна робота								Підсумковий контроль	
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 2	
T1	T2	T3	ЗК1	T4	T5	T6	ЗК2	Всього	Залік
10	10	10	20	10	10	10	20	100	100

Примітка: T1, T2 – теми. ЗК1, ЗК2 – підсумковий змістовий контроль.

Рівень знань оцінюється:

«Відмінно» / «Зараховано» – здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання у процесі аналізу практичного матеріалу, висловлює власні міркування стосовно тих чи інших

проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

«Добре» / «Зараховано» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, викладає його аргументовано, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює власні міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або у процесі аналізу практичного матеріалу.

«Задовільно» / «Зараховано» – здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх з майбутньою діяльністю.

«Незадовільно» / «Не зараховано» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі; відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані. Здобувачі, які не з'явилися на іспит без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

Переведення підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, вираженої у балах, в екзаменаційну (залікову) за національною шкалою та шкалою ЄКТС здійснюється за відповідною шкалою.

Шкала оцінювання

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка		
		За національною системою (іспит, диференційований залік: курсова робота, практика)	За національною системою (залік)	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	Зараховано	90 – 100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	Зараховано	82 – 89
C	ДОБРЕ – в цілому правильна робота з певною кількістю грубих помилок			74 – 81
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	Зараховано	64 – 73
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії			60 – 63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2 (незадовільно)	Незараховано	35 – 59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота			1 – 34

13. Рекомендовані джерела інформації:

Література

Базова

1. Бондаренко О.В. Міста Наддніпрянської України за імперської доби (1785–1917 рр.): історіографічний дискурс: монографія. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2021. 364 с. <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/11059/1/dyser.pdf>
2. Верменич Я. В., Дмитрук В. І., Архипова С. І. Міська історія України: проблеми початкового датування. Науково-довідкове видання. К.: Інститут історії України НАН України, 2010. 140 с. Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-5542-5/978-966-02-5542-5.pdf>
3. Верменич Я. Генезис і еволюція міст у контексті історичної регіоналістики і нової локальної історії // Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства методика літочислення. Київ: Інститут історії України, 2011. С. 40–60. <http://resource.history.org.ua/item/0005685>
4. Верменич Я. Історична локалістика у пошуках дослідницького об'єкта: міська і сільська історії // Регіональна історія України. № 4. К., 2010. С. 7–26. Режим доступу: http://history.org.ua/JournALL/regions/regions_2010_4/regions_2010_4.pdf
5. Верменич Я. В. Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення. К.: Інститут історії України НАН України, 2011. 306 с. Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-5659-0/978-966-02-5659-0.pdf>
6. Верменич Я.В. та ін. Міська історія України – проблеми початкового датування. Науково-довідкове видання / Я. В. Верменич, В.І. Дмитрук, С. І. Архипова. К.: Інститут історії України НАН України, 2010. 140 с. Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/item/0002369>
7. Зіммель Г. Великі міста і духовне життя // Незалежний культурологічний часопис “Ї”. 2003. № 29: Геній місця. Leopolis. Львів. Lemberg. Lwow. С. 315 325.
8. Константинова В.К. Урбанізація: південноукраїнський вимір (1861-1904 роки). Запоріжжя: АА ТанDEM, 2010. 596 с.
9. Райнер Ліндер. Підприємці і місто в Україні, 1860-1914 рр. (Індустріалізація і соціальна комунікація на Півдні Російської імперії)/ За ред. О.М.Доніка. – Київ-Донецьк: ТОВ «ВПП «Промінь». 2008. 496 с.
10. Чорний Д. М. По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 304 с.

Допоміжна

1. Антонович В. Українські міста // Розвідки про міста і міщанства на Україні-Руси в ХVІ-ХVІІІ ст. Львів: друкарня НТШ. 1904. Ч.2. – С.309-383.
2. Багалій Д. Магдебурзьке право на Лівобічній Україні.// Розвідки про міста і міщанство на Україні Руси в ХV-ХVІІІ в. Львів: Друкарня НТШ,1904. – Частина ІІ. – С. 387-442.
3. Басара Г.Б. Українське провінційне місто як політичне та соціокультурне явище в добу Національно – демократичної революції (березень 1917 – квітень 1918 рр.) Автореф. дис. канд. іст. наук. К., 2003.

4. Бондаренко О.В. Міста Російської імперії дореформеної доби в дорадянській історіографії. *Наукові записки. Серія: Історичні науки*. Випуск 17. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. 302 с. (С. 136–143. 0,6 др.арк.).
5. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм XV – XVII ст. К., 1995. Т.1 Структура повсякденності: можливе і неможливе. С. 410 - 481
6. Бушин В.С. Нариси з історії Павлограда: До 220-річчя міста. Дніпропетровськ: Ліра, 2004. 304 с.
7. Карліна О. Роль міста в аграрному суспільстві: деякі аспекти проблеми // На службі Клію. Збірник праць на пошану Л. Винара. Київ - Нью – Йорк – Торонто – Париж – Львів, 2000. С. 493 – 501.
8. Кук Ф. Модерн, постмодерн і місто // Незалежний культурологічний часопис “Ї”. 2003. № 29: Геній місця. Leopoldis. Львів. Lemberg. Lwow. С. 355 – 369.
9. Місто // Енциклопедія українознавства: Словникова частина. Т. 4. Львів. 1994. С. 1585 – 1596.
10. Тронько П.Т. До питання про статус історичного міста // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. К., 1996.
11. Швидько А.К. Источники по истории городских поселений Левобережной Украины в отечественных архивохранилищах (2 пол. XVII – сер. XVIII вв.). Дніпропетровськ, 1986. 84 с.
12. Яворницький Д. И. История города Екатеринослава. 2-е изд. Д.: Січ, 1996.

Інформаційні ресурси:

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
2. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html>— каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України.
3. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libweb.html> - каталог національних бібліотек країн світу.
4. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html> - каталог електронних бібліотек України.
5. <http://allbest.ru/union/> - перелік безкоштовних бібліотек повних текстів.
6. <http://www.friends-forum.com/forum/printthread.php?t=5838&pp=30> - енциклопедії та словники.
7. <http://www.vuzlib.net> -економіко-правова бібліотека (оцифровані підручники).
8. <http://www.nbuv.gov.ua/online-2010/> - передплачені науково-інформаційні ресурси НБУ ім. В.І.Вернадського.
9. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/> - електронні наукові видання НБУ ім.В.І.Вернадського.
10. <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/51917> - Регіональна історія України (Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України).